

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn, raekoda

Ilmub 10 korda aastas

:: :: ::

Hind 25 senti

Nr. 2

Jaanuar

1928

Sisu: *Yrjö Harvia*. Soome omavalitsused. — Omavalitsuste tagavarakapitalidest. — Tähtsaimaid otsuseid linnaomavalitsuste meksustamise alalt. — Linnadeliidu tegevusest. — Rahvusvahelise administratiiv-teaduste 3. kongressi resolutsioone. — Lühemaid teateid välismaade omavalitsuste tööst. — Kroonika. — Kuulutused.

Soome omavalitsused.

Yrjö Harvia,

Soome linnadeliidu büroo „Suomen Kunnallinen-Keskustoimisto“ juhataja.

Kõige pealt mõningaid andmeid Soome omavalitsuste arvust ja iseloomust.

Soomes on praegu 588 omavalitsust, neist 534 vallavalitsust (maalaiskunta), 38 linna- ja 16 alevivalitsust. Kõik nad on nii territoriaalselt kui ka elanikkude arvu poolest võrdlemisi suured. 1920. a. tehti kindlaks, et valdade keskmine suurus on umbes 700 ruut-klm. Elanikkude arv oli keskmiselt iga valla kohta 5.880. Linnades ja alevites elab umbes 600.000 inimest, mis on umbes 18% elanikkude koguarvust. Suurimad linnad on Helsingi (212.000 elanikku), Turu (60.000), Viiburi (50.000), Tampere (47.000), Vaasa (23.000), Oulu (22.000), Kuopio (21.500), Pori (16.000) ja Kotka (13.000).

Uued omavalitsused sünnivad enamasti vanade jagamisest ja need moodustatakse vabariigi valitsuse otsusega, kes kinnitab ka nende piiride murutmised. Linnad saavad oma asutamise dokumendid vabariigi presidendilt, kes otsustab ka alevite asutamise. Linnade ja alevite valitsemine on korraldatud eriseaduse alusel, mis tunduvalt erineb valdade seadusest.

Eelpool toodud algomavalitsusüksuste koondusi Soomes praegu ei ole. On esinenud küll ettepanekutega luua maakon-

navalitsused, kuid vähemalt seni need ettepanekud on teostamata.

Valdade omavalitsuse raamides on olemas veel üks piiratud volitustega omavalitsus, mis on tarvitusel väiksemates, elanikkude arvurikkuse poolest linnadele sarnanevates keskohtades provintsis, kes veel ei jõua kanda alevivalitsuse kulusid, kuid kus siiski teatav linnalik administratsioon tarvilik.

Omavalitsuste areng.

Eelpool mainitud omavalitsuse tüüpidest ajalooliselt kõige vanem on linnavalitsus, ulatudes oma algusega kaugele keskajega. Mingisuguste suuremate takistusteta ja muutusteta ta on arenenud sellest kujust, millise ta sai Maunu Eeriku poja poolt 1350. a. antud Rootsi linnadeseadusega. Teatavasti Soome oli üle kuue aastasajangu Rootsi riigi osa. 1600. ja 1700. aastatel valitsenud keisrite ja kuningate ainuvalitsus sumbutas mitmel maal linnade omavalitsuse. Soomes aga ei olnud asjalugu nii. Soome linnade elanikud on kogu aeg ise võtnud osa oma kodulinnade valitsemisest. 16. sajangul, kui Rootsi riigi valitsemisaparaati üldiselt uuendati, arendati ka linnade valitsemisviisi ning paljud tähtsad

jooned praegustes omavalitsustes on pärit tollest ajast. Praeguse kaju linnavalitsused omandasid 1873. a. seadusega. Selle seadusega kindlaksmääratud korda on hiljem muudetud ainult valimisõigust käsitavates osades. Needki parandused tehti alles 1917.—1919. a., tolles Soome rahva ajaloolises episoodis, mil ta löi lahku venemaast. Praegune linnadeseadus on pärit 1917. aastast.

Soome vallad aga on alles hilisema arengu tooted. Kuna keskajal riigi ja kuningate volinikud koondasid kohalise valitsemise oma kätte, närtsisid omavalitsused. Alles 1800. aastatel, kui Soome riikline ja ühiskondline elu elas ärkamis-aega üle, asuti ka maa-omavalitsuste loomisele. See sündis ametlikult 1865. a. seadusega, millise põhimõtted ongi maa-omavalitsuste arengu aluseks. Mõningaid muudatusi tõi 1898. aasta seadus. 1917.—1919. a. võeti ka siin ette valimisi käsitavaid parandusi. Mõned väiksemad muudatused hilisemast ajast ei vääri siin kohal nimetamistki.

Omavalitsuste iseloom.

Soome omavalitsused on vanade väärtuslike traditsioonide ja demokraatliku riigikorra tõttu oma tegevuspiirkonna poolest õige laialdased. Nende suhe riigivõimuga põhjeneb samuti laialdastele volitustele.

Omavalitsuse nurgakiviks on õigus võida ise nimetada oma ametnikke ja usaldusmehi, täiesti olenemata nii parlamendist kui valitsusest ja neile alluvatest ametnikkudest. Sellane õigus on põhiseaduse pühadusega kindlustatud linnadele 1789. a. seadusega. Ainult mõnede ametnikkude suhtes, kes esindavad osaliselt ka riigi huvisi, on linnade õigus sel kujul piiratud, et omavalitsuste poolt ette pandud isikud peavad nimetatama ametisse riiklike asutuste poolt. Sarnane talitusviis on tarvitusel näiteks kohunikude palkamisel, kes Soome linnades kuuluvad veel omavalitsuse ametnikkude hulka. Omavalitsused esitavad 3 kandidaati, kellest kõrgem kohus nimetab ametisse ühe. Ka linnaarsti valimine peab valitsuse poolt kinnitatama. Soome omavalitsustele oleks võõrastav kui riigivõimud ei aktsepteeriks nende kandidaate või määraks ametisse mõne isiku omavalitsuste arvamist küsimata.

Teine tähtis põhimõte on see, et riigi-

võimud ei puutu omavalitsuste otsustesse ja nende ametnikkude tegevusse. Omavalitsuste tegevusse puutuvad määrusi võib väljaanda ainult seadusandline võim — valitsus ja parlament. Parlament võib volitada valitsust andma sarnaseid määrusi, kuid ainult täpselt kindlaksmääratud juhustel. Riigivõimul on õigus kontrollida ainult omavalitsuste otsuste seadusepärasust, nende otstarbekohasust ta tohib kontrollida ainult siis, kui küsimuse all on laenu tegemine pikema kui 2 a. tähtajaga, linnaplaani, ehituskorralduste, tervishoidlike määruste, tulekaitse ja sadama korralduste, ka sadama ja ärimaksude muutmise. Ka sel puhul riigivõimud võivad ainult siis kasutada oma kontrollõigust, kui keegi on esinenud kaebusega või kui seadus nii määrab. Peale eelpool nimetatute tuleb veel kontrollida korra määrusi. Maa-härrad, kui riigi järelvalveametnikud, võivad neile saadetavad määrused ainult kas kinnitada või tagasi lükata. Otsuste muutmiseks neil puudub õigus. Valitsusel on küll õigus korra määrusi muuta, kuid ta tarvitab seda õigust väga ettevaatlikult. Et saavutada soovitud muudatusi, lükkab valitsus harilikult ettepaneku tagasi.

Oma algatusel riigi võimud võivad segada end omavalitsuse asjadesse alles siis, kui asi kannab kuriteo tundemärke. Sellane omavalitsuste rippumatus riigivõimu esindajaist on vaid üks osa sellest õiguste kindlustamisest, mille iga õiguline riik peab andma iga õigussubjektile.

Omavalitsuste otsustavad organid.

Varemalt arutati omavalitsuste asju üldistel nõupidamistel, kuid hiljem võeti vabatahtlikult tarvitusele erilised esitajate kogud, maal valla- ja linnas linnavolikogud. 1917. a. tehti sarnane kord kõigile sunduslikuks.

Volikogude liikmete arv kõigub, vastavalt elanikkude arvule, maal 11 ja 41. vahel, linnades see on 15—59. Valitakse liikmed 3 aastaks. Valimised on otsekohesed, suhtelised ja salajased. Igal valijal on 1 hääl. Valimisõigus on igal elanikul, kes valimisaajaks 21 a. vana ja valimisaasta algul on märgitud elanikkude nimekirja. Valimisõigust ei ole neil, kes mõnel muul põhjusel kui omavalitsuse tunnistusega tõendatud vaesuse pärast on 2. eelmise aasta jooksul jätnud

tasumata omavalitsuse maksud. Valimisõigust ei ole ka neil, kes elavad täielikult hoolekande-alustena vastavas hoolekande-asutuses või mujal.

Kandidaadiks võib olla iga isik, kellel valimisõigus. Valitud isik on sunnitud koha vastuvõtma, kui ta pole saanud 60 aastat vanaks või kui ta eelmisel kolmel aastal ei ole töötanud volikogus või teistes omavalitsuste usaldusametites. See vastuvõtmise sundus on üks iseloomustavam joon omavalitsuse korralduses.

Volikogu on otsustava võimuga organ. Tegelikult tulevad asjad otsustamisele alles siis, kui nad on käinud läbi komisjonidest, millest pärast pikemat juttu, või vähemalt on olnud arutusel ettevalmistavas komisjonis. Otsused tehakse avalikul hääletamisel lihtsa häälteenamusega. Järgmistel juhustel on siiski nõuetav $\frac{3}{4}$ häälte andmine ettepaneku poolt:

1) kinnisvara omandamine, müümine või vahetamine peale kinnitatud linna- ja maaplaanis ettenähtud kruntide, milliste suhtes otsustab lihtne häälteenus;

2) korraldustest või erakorralistest sisetulekutest moodustatavate alaliste fondide asutamine või toetuse määramine neist fondidest;

3) korralduste või erakorraliste summade määramine, nende kõrgendamine;

4) laenude tegemine, uuendamine, tähtaja pikendamine;

5) kindlustus- ja tagatislepingud.

Valimisi toimetatakse volikogus salajaselt, ja need on proportsionaalsed, kui seda nõuab $\frac{1}{4}$ valimisest osavõtjaid. Volikogu juhataja valitakse volikogu liikmete seast üheks aastaks. Tema kannab arutusele tulevad asjad ette.

Pea kõigis linnades aga on kombeks saata volinikkudele enne koosolekut trükitult kätte täielikud seletuskirjad arutusele tulevate küsimuste kohta ühes ettevalmistava komisjoni ettepanekuga volikogule.

Omavalitsuste täidesaatvad organid.

Eelpool mainitud määrused volikogu ja selle tegevuse kohta on pea ühesugused nii linna kui valla omavalitsustes. Täidesaatvate organide suhtes on selle vastu tunduvald lahikuminekuid. Sellepärast on tarvilik peatuda kummagi juures eraldi.

Valdades (Maalaiskunta) on vallakomisjonil (Kunnallislautakunta) esikoht täidesaatva ja administratiivorganina. Sellesse komisjoni kuuluvad esimees, tema abi ja vähemalt neli liiget, kes kõik valitakse volikogu poolt valimisõigusliste seast kolmeks aastaks. Komisjoni liikmeist lahkuib iga aasta $\frac{1}{3}$. Nii komisjoni esimehed kui ka liikmed võivad kuuluda volikokku, kuid ei tohi olla volikogu esimeheks või abiesimeheks.

Vallakomisjon vaatab läbi kõik volikogus arutusele tulevad asjad ning toimib ka kõiki valla rahalisi operatsioone ja täidab volikogu otsusi, kui viimaste täideviimine ei kuulu mõnele teisele komisjonile nagu hoolekande- või rahvakooli juhatusele. Vallavolikogu on ühtlasi teatavaks kohalikuks korraldajaks. Temal tervikuna ja igal tema liikmel tuleb valvata korra järele oma ringkonnas, takistada ulakust ja seaduste või määruste rikkumist. Vallakomisjon võib endale abiks võtta palgalisi ametnikke, nagu sekretäri, laekuri ja mitmesuguseid inspektoreid (revidente). Viimasel ajal on saanud üldiseks kombeks palgata komisjonile sekretär, kes harilikult täidab ühtlasi volikogu sekretäri ja mõni kord ka laekuri kohuseid.

Peale vallakomisjoni töötavad maal veel mõned erialadele vastavad komisjonid. Osa neist seadusandja näeb ette sundusliikkudena nagu näit. hoolekandekomisjon- ja rahvakoolide juhatused. Viimaseid võib olla ühes omavalitsuses mitugi, — iga rahvakooliringkonnas eraldi. Seadus näeb ette ka tervishoiukomisjoni, kuigi väiksemates valdades valla komisjon selle kohustusi täidab. Seaduses küll ettenähtud, kuid omavalitsuse äranägemise järele valitav on kinnisvara komisjon, millise ülesandeks on valla maade ja metsade valitsemine. Sarnased erikomisjonid alluvad vallavolikogule, kuid üldiselt püütakse koondada neid vallakomisjoni alla. Seega kujuneks vallakomisjon nagu kohalikuks keskvalitsuseks.

Linnades on komisjonide süsteem väga kaugemale arenenud. Iga valitsemisala jaoks on vastav komisjon. Osa neist on seaduses ettenähtud, nagu tervishoiukomisjon, hoolekandekomisjon, rahvakooli juhatuse või haridusosakond, korterikomisjon, tööbors jne. Komisjonide suurus ja võimupiirid samuti on määratud sea-

duses kindlaks. Osa komisjone on omavalitsuste eneste poolt vabatahtlikult valitud ja neid on seda rohkem, mida suurem linn. Sarnastest võiks mainida sadamakomisjoni, linna haigemajade valitsust, hädaabitööde, linna tehniliste ettevõtete, sotsiaal-komisjoni jne. Komisjonide tegevusala määratakse kindlaks volikogu poolt antavais juhtnöörides.

Komisjonide hulgas on rahaamet (raha-toimikamari) erandilises seisukorras, millise seadusepärane ja tähtsaim ülesanne on omavalitsuse rahanduse ja varanduste valitsemine. Tema esimees ja liikmed valitakse linnavolikogu poolt määratud aja peale — ühest kuni kolme aastani. Esimes valitakse vahest isegi kuueks aastaks. Kuna rahaametil palju tööd, maksatakse selle liikmeile sagedasti tasu. Mõnedes linnades on esimehe palk nii kõrge, et ta võib pühendada oma ametile täie tööjõu.

Kõnesolevad komisjonid alluvad volikogule sel määral, et viimane valib nende liikmeid, määrab tööala, niipalju kui see pole fikseeritud juba kodukorras, ja nõuab aruannet nende tegevuse üle. Komisjonide tegevuse seadusepärasuse üle valvab linnavalitsus või, nagu Soomes seda kutsutakse: *maistraatti*. Maistraadi iseloom nõuab lähemat selgitamist.

Maistraati on õieti kohtuasutus, ja enamas osas linnadest tema koosseis on suuremalt jaolt sama kui kohalise kohtu — raekohtu — oma, milline Soomes teatavasti on omavalitsuse asutus. Enne 1873 a. omavalitsuse seadust maistraati oli ühtlasi tegelikult linnavalitsuseks. 1873. a. seaduseuundamisega jäi sellest järele ainult maistraadi kohus kontrollida linnavolikogu otsuseid ja komisjonide tegevuse seaduslikkust ning õigus seada kokku linna eelarve ja teha volikogule esitisi linna asjus. Komisjonide ja volikogu vaheline kirjavahetus käib ka maistraadi kaudu.

Peab ütlema, et 1873. a. seadusega loodud olukord on kujunenud sootu teiseks kui seaduse loojad ette kujutasid kuigi seadust pole muudetud. Maistraati ei ole suutnud jääda tolleks keskuseks omavalitsuse töös nagu seda soovis seaduseandja. Rahaameti tähtsus on maistraadi arvel kasvanud. Tegelikult on tema see, kes valvab sagedasti veel teistegi komisjonide tegevust ning mitmes linnas käivad kõik asjad enne volikogule

ettekandmist rahaametist läbi. Eriti mainitagu, et eelarve valmistamine on siirdunud maistraadilt rahaametile. Maistraadi tegevus piirdub praegu peaaeglikult volikogu ja komisjonide tegevuse seaduslikkuse kontrollimisega. Peale selle toimib ka magistraat korraldajana.

Eelpool toodud linnade valitsemisviisi ei peeta Soomes enam otstarbekohaseks. Juba kauemat aega kaalutakse muudatusi sel alal.

Omavalitsuste majandus.

Omavalitsuste eelarve kinnitatakse volikogu poolt üheks kalendriaastaks. Valdades seab selle kokku vallavolikogu, linnades rahaamet. Enne ettepaneku arutusele tulekut volikogus, peab ta olema määratud aja avalikult välja pandud. Ühtlasi arutab seda linnades volikogu poolt valitud eelarve komisjon. Kõik mingisugustesse rahasummadesse puutuvad otsused tulevad teha määratud hääletenamusega. Sellega tahetakse takistada juhusliku hääletenamusega tehtud otsuseid mis võiksid liiga vähe kaalutud olla ja võimaldada raharaiskamist. Sama on lugu pikaajalistesse laenudesse puutuvate otsustega. Ei taheta siirda suuri maksukoormaid tuleva põlve maksu maksjate peale. Pealegi peab laenu tegevise otsuse kinnitama vabariigi valitsus.

Omavalitsuste majandusse puutuvad seadused on juba õige vananenud. Nad on ka umbes 50 a. eest tehtud. Praegu on küsimuse all nende uuendamine. Tulevikus tahetakse üksteisest lahutada jooksvad majandusasjad ja n. n. kapitalasjad. Sellega püütakse saavutada tagatist, et omavalitsuse majapidamist teostataks sarnaselt, mis ei vähendaks tema varandust, ja et seda ei kasutataks jooksvate väljaminekute katmiseks. Ühtlasi püütakse luua ühtlast eelarve kuju kõigile omavalitsustele; parema rahaasjanduse statistika võimaldamiseks. Selleks kavatakse anda valitsusele õigus juhtnööride andmiseks eelarve kuju suhtes.

Tugeva omavalitsuse saavutamise esimene eeldus on küllaldased sissetulekud ja — kõigepealt — maksustamise õigus. Sissetulekute suhtes maa- ja linna omavalitsused erinevad tunduvalt. Maaomavalitsused on oma sissetulekute puudusel sunnitud koguma õige suurt osa neist maksustamise näol. Ka annab riik neile toetuseks tähtsapanu väärivaid sum-

me. Valdades moodustavad maksud umbes 60% ja riigi abi umbes 30% sissetulekutest.

Linnad aga on juba vanast ajast õnnelikumas seisukorras. Sissetulekud varandustest ja mitmesugustest asutustest on õige suured. Soome linnad on pea kõik selle maaala omanikud, millel nad asuvad. Müües või rentides krunte, ise maad kultiveerides ning eriti teostades järjekindlat metsakasvatust või ka põllupidamiseks kõlbulikke maid rendile andes linnad saavad üksi oma maast head sissetulekut. Heaks tuluallikaks on ka omavalitsuste tehnilised ettevõtted, nagu elektrijaamad, sadamad, mis kõik — peale Hangö talisadama — kuuluvad omavalitsustele. Sarnase iseloomuga sissetulekud tõusevad praegu 65%-ni kõigist korralistest tuludest. Riigi abi nihkub sootu tahaplaanile, moodustades vaevalt 1,5% tuludest.

Maksustamine.

Omavalitsuste majanduse aluseks on omavalitsuse tulumaks. Eelarve kinnitamisel kalkuleerib volikogu kui palju tulumaks võib sisse tuua. Aasta algul seab selleks valitud hindamise komisjon maksumaksjate teadaannete ja teiste andmete põhjal vastavad kalkulatsioonid kokku. Sissetulekute põhjal määratakse kindlaks, mitu maksuüksust (veroäyri) kellel on, milline arv saadakse, võttes aluseks, et üks „äyri“ vastab 100 marga sissetulekule. Maksustamisega saadav kogusumma jagatakse maksu „äyride“ arvuga ning nii selgub, kui palju igaühel tuleb ühe „äyri“ eest maksta. Olgu mainitud et 1926. a. võeti linnades tulumaksu keskmiselt 7,54 Smk. „äyri“ pealt s. t. 7,54% iga maksumaksja tuludest.

Soome omavalitsuste tulumaks ei ole ne ära riigi tulu- ja varandusemaksust, milline määrati 1920. a. seadusega kindlaks. Üldiselt asutakse seisukohal, et omavalitsuste maksude seadused vajavad uuendust. Ei peeta õigeaks, et tulumaks on omavalitsuste peamaksuks. Puhast tulumaks kui niisugune, ei sobi omavalitsuse peamaksuks. Seda on ka seaduseandja osalt silmaspidanud, sest vaatamata sellele, et seda maksu tulumaksuks nimetatakse, on sel siiski jooni, mis tuletavad meele teoreetiliselt õigemast omavalitsuse maksu. Otstarbekohaselt korraldatud omavalitsuse maksustamises

peab nimelt erilist tähelepanu pöörama omavalitsuse maaalal asuvate kinnisvarade ja seal töötavate tööstuste omanikkude maksustamisele. Eriti linnades naudidavad kinnisvarade ja tööstuste omanikud mitmesuguseid erilisi edusid omavalitsuste tegevusest. Sellepärast leitakse, et sarnaseid maksumaksjaid tuleb koormata teataval määral raskemalt kui neid maksumaksjaid, kes elavad ainult palgatulust. Kinnisvarade ja tööstuse omanikkude maksustamine peab sellepärast olema n. n. toodangu või objekti maksustamine, teiste sõnadega maksustamine, mille objektiks kinnisvara või tööstuse omanikkude hinnatav brutotulu. Kinnisvarade maksustamises tuleks veelgi kaugemale minna ja nimelt, et kinnisvarasid maksustataks nende hindamisväärtuse põhjal. Neid objektimaksustamise põhimõtteid on Soomes juba teataval määral silmas peetud. Nii ei maksustata näit. maal kinnisvara sissetulekuid teatatud nettosissetuleku järele, vaid pindala järele, aluseks võttes keskmist toodangut mitmesugusteks otstarveteks tarvitatud maast. Seega on kinnisvarade maksustamine nii maal kui linnas selles suhtes bruttomaksustamine, et sissetulekutest ei lubata mahaarvata kinnitatud võlgade protsente. Kinnisvarade tööstusmaksustamises lubatakse maksuametnikkudele teatud erandjuhusel, kui sissetulekut vähe või seda üldse ei ole olnud, määrata oma äranägemise järele maksu arvatava keskmise sissetuleku alusel.

Tulusid kinnisvaradest, teenistusest ja palgast käsitatakse samuti teataval määral üksteisest lahus, nii et nad esinevad maksjate nimekirjades erirühmadena. Omavalitsuste tulumaks ei ole progressiivne. Siiski tehakse mahaarvamisi tuludest alla 20.000 marga linnades ja 18.000 marga maal, vabastades tulumaksust tulusid alla määratud alamäärana. Vähendamine on võimalik ka perekondlistel põhjustel. Ka siin vastav seadus vajab uuendust. Seega kujuneb omavalitsuste maksude seaduse uuendamine üheks Soome seadusandluse tähtsamaks ja üthlasi raskeimaks ülesandeks.

Uuenduskavatsusi linnade valitsemisalal.

Sarnased on siis, lühidalt selgitatult, Soome omavalitsuste peajooned. Selle ala saavutusi ei olnud võimalik siin juu-

res lähemalt puudutada. Kuigi üldiselt tunnustatakse, et omavalitsused, eriti suuremad linnad praeguse valitsemisaparaadi juures on võrdlemisi rahuldavalt suutnud täita neid ühiskondlisi ülesandeid milliseid praegune aeg seab ülesse, ollakse siiski teadlikud, et mitmed seadused sel alal on vananenud ja nõuavad uuendust. Mõnest neist uuendusküsimusest mis praegu päevakorral, eelpool juba oli kõnet. Enne kui lõpetada see ülevaade, oleks kohane veel korrata neid lootusi ja suuni, millistele peaks rajanema uuendus.

Sellest keskkoha puudusest, linnade valitsemisaparaadis, millest eelpool mainisime, on tekkinud mõningaid raskusi. Asjaajamine on pikaldane ja keeruline. Raske on ka ajada sihikindlat kommunaalpoliitikat. Tuntakse tarvidust kontsertreeritud, tugeva omavalitsuse järele. 1918. a. valitsuse poolt loodi komisjon uuenduste sihtjoonte äramääramiseks. 1923. a. komisjoh avaldas oma seisukohad.

Uuenduste sihiks on koondada praegused kolm konkureerivat asutust: maistraatti, rahaamet ja volikogu ettevalmistav komisjon ühte: linnavalitsuseks. Tema oleks linna esindajaks, juhataks linna valitsemist ja valvaks komisjonide töö järele ning valmistaks ettepanekud volikogule.

Linnavalitsus moodustuks osalt määrata aja peale valitud, palgalise ametniku osas tegutsevaist liikmeist, osalt üheks aastaks valitud usaldusmehist. Viimased oleksid peasjalikult volikogu esitajad ja nad omaksid otsustava mõju, sest edurikka tegevuse eelduseks on linnavolikogu ja -valitsuse vaheline hea koostöö. Selleks on vaja suhteliselt õige volikogu esitus linnavalitsuses. See on ka tarvilik seks, et volikogu võiks anda linnavalitsuse otsustada osa praegu tema võimkonda kuuluvaid vähema tähtsusega asju.

Peale selle peaks linnavalitsuses olema isikuid, kelle eriliseks ülesandeks on valvata üldiseid huviseid, kes oleksid asjatundjad omal alal ja püüaksid ühtlustada tegevust. On tingimata tarvilik, eriti suuremates omavalitsustes, et valitsuses oleks isikuid, kes võivad pühendada omavalitsuse asjaajamisele kogu oma tööaja või vähemalt rohkem kui puht usaldusameti hoidjad. Selleks oleksid eelpool mainitud palgatud ametniku

seisukorras olevad valitsuse liikmed. Väiksemates linnades oleks küllalt kui palgaline oleks ainult linnavalitsuse esimees. Suuremates linnades peaks neid olema siiski enam, Helsingis näiteks juba neli.

Need ametnikud kannaksid linnanõuniku nime, linnavalitsuse esimeest aga nimetataks „Kaupunginjohtaja“ (Linnadirektor).

Kaupunginjohtajal oleks linnavalitsuses erandiline seisukord mitte ainult palga suhtes. Kogemused on osutanud, et linnavalitsus võib saada töövõimuliseks ainult siis, kui tema juhataja on isiklikult vastutav linnavalitsemise alal ja seeläbi on sunnitud valvama omavalitsuse üldisi katusid ning valitsemisaparaadi käiku. Kaupunginjohtaja seisukoht ja võimupiirid tuleks seaduses kindlaks määrata, kuna teiste palgaliste linnanõunikude suhtes võiks seda teha linnavalitsuse statuutis. Seadusega antavad erimäärused käiksid nii ametisse nimetamise kui ka vabastamise kohta.

Kaupunginjohtaja peaks alati tundma end volikogus rippumatuna võimalikkudest juhuslikkudest meeoludest ja arvamiste kõikumistest.

Kaupunginjohtaja seisukorra tugemiseks tuleks nõuda, et tema kui ka linnavalitsuse liikmete valimine sünniks volikogu absoluutse häälteenamusega. Valituks loetakse, kes saanud valimisel üle poole valijate häältest poolt. Kui esimene hääletus ei anna tarvilikku häälteenamust, tuleksid teistkordsele valimisele kaks esimesel hääletusel rohkem hääli saanud kandidaati. Valituks loetakse siis see, kes saab rohkem hääli poolt. Kaupunginjohtaja seisukoha kindlustamiseks, ja kuna tema valvama peab volikogu otsuste seadusepärasuse üle, milline ülesanne siirduks maistraatilt linnavalitsusele, tema lõpulik ametisse nimetamine jääks vabariigi valitsuse õiguseks. Valitsus võib ametisse kinnitada või kinnitamata jätta linnavolikogu poolt esitatud isiku.

Eespool mainitud nõude kindlustamiseks, et kaupunginjohtaja peaks olema rippumatu juhuslikkudest volikogu meeoludest, võiks teda vabastada ametist vastu oma tahtmist ainult volikogu otsusega, mis tehtud $\frac{2}{3}$ häälteenamusega, kui selle kinnitab valitsus.

On palju mõtteid vahetatud selle üle,

kas kaupunginjohtaja peaks olema valitud määratud aja peale, mille alammääraks oli arvatud 6 aastat. Siiski on leitud, et sellase korra juures ta oleks liiast ärarippuv volikogu erakondade meeleoludest, ja teiseks, et võrdlemisi kehvad maal, nagu Soomes, kus ametniku elukutsele andunud isikutele puudub varandusline kindlus, oleks raske leida neis tingimustes küllaldaselt andekaid ja kaaluvaid isikuid kaupunginjohtaja kohale. Kaupunginjohtaja vallandamise kohta omavalitsus-seaduse uuendus-kavas, milline valmistatud varem nimetatud komisjonis, leidub järgmine määrus, mis leidnud poolehoidu mujalgi: „Esimees on kohustatud lahkuma: a) kui ta kehalise vea või haiguse tõttu vahetpidamata terve aasta on ametist puudunud ning loetakse kõlbmataks ka tulevikus ameti kohuseid täitma; b) kui vabariigi valitsus volikogu otsuse põhjal ei leia teda sobivaks oma ametisse vanades, hädise tervise või mõne teise põhjuse pärast.“

Linnavalitsuse ja volikogu suhetest oli juba eespool kõne.

Peetakse tarvilikuks, et linnavalitsus valmistaks ette kõik volikogule esitavad asjad, et ei oleks enam vaja sarnast erilist ettevalmistuskomisjoni, milline praegu volikogude poolt valitav. Peaks likvideerima eriline volikogu kantselei, milline leidub praegu igas vähegi suuremas linnas. Linnavalitsuse kantselei muutuks linna keskkantseleiks. Volikogu protokolle kirjutaks väikestes linnades kaupunginjohtaja, suuremates linnavalitsuse sekretär. Linnavolikogu otsuste linnavalitsusele teatamine sünnib protokollil esitamise teel. Linnavalitsus on volikogu otsuste täidesaatja.

Võrdlemisi raskelt lahendatav on olnud linnavolikogu otsuste seaduslikkuse järelvalve küsimus, milline seni kuulus majistraati ülesannete hulka, ja millist järelvalvet ka tulevikus peab teostama. On olemas suuremaid kindlustusi selleks, et omavalitsuse tegevus püsib seaduslikkuse piirides ja et riigivõimude järelvalve kohustusi tunduvalt vähendada võib, kui keegi täideviimise alal töötav isik on isiklikult selle eest vastutav, et seadusevastaseid otsuseid täide ei viida.

Oma seisukoha poolest kaupunginjohtaja on see ametnik, kelle kohustustesse kuulub vastutus täideviidavate otsuste seaduslikkuse eest, kuigi Soome seadusandluse üldpõhimõtete järele täideviiv ametnik, käesoleval juhusel linnavalitsus tervikuna, kohustatud on valvama, et seadusevastast otsust täide ei viidaks.

Uus kava näeb ette järgmise korra: kui linnavalitsus leiab, et volikogu otsus on seadusevastane, on ta kohustatud otsuse täitmisest loobuma ja sellest volikogule teatama, loobumise põhjusi nimetades. Kui volikogu oma otsust ei muuda, tuleb paluda maahärra samme otsuse täitmiseks. Kui maahärra leiab, et linnavalitsusel õigust ei olnud keelduda, võib ta kohustada linnavalitsust otsust täitma.

Ühtlasi tuleb korraldamisele linnavalitsuse ja erikomisjonide vahekord. Komisjonide süsteemi ei kavatseta ära kaotada ega kitsendada, kuna sellega väheneksid elanikkude võimalused isiklikult omavalitsuse tegevusest osa võtta, ja ühtlasi õppida tundma kodanikukohuseid, mis on suuremaks pandiks omavalitsuste arenemise edule. Linnavalitsusel siiski peab olema teatav mõju komisjonide peale, selles mõttes, et nad omas tegevuses ei toimiks üldise linna kommunaalpoliitika sihtide vastaselt. Selleks linnavalitsus võiks korraldada asja nii, et igaüks tema liikmeist võtaks täieõiguslise liikmena osa mõnest komisjonist, või jälle, et komisjonide otsused kuuluvad linnavalitsuse kinnitamisele.

Ka seaduses või komisjoni juhtnõrides tuleks kindlaks määrata, missugustes vähem tähtsates asjades, komisjonil on lõpuliku otsustamise õigus. Teistes küsimustes kaupunginjohtaja, kellele otsus teatavaks sai kas linnavalitsuse liikme kaudu, kes võtab komisjonidest osa, või muul teel, võib nõuda otuse alistamist.

Uue seaduse järele omaksid omavalitsused laiad volitused oma asjade korraldamisel. Seda eriti peensustes. Seadus määrab kindlaks, ainult tähtsamad põhijooned, kõik teised jäävad volikogu otsustada vabariigi valitsuse kinnitamisel.

Omavalitsuste tagavarakapitalidest.

Mitmesugustest kapitalidest, mida omavalitsused vajavad majanduslikuks tegevuseks, on eriti tähtsal kohal tagavarakapital, mille otstarb on reguleerida eelarvelist majapidamist, andes sellele toetust puudujääkide ning ettenägemata kulude katteks erakordseil juhustel. Vastandina eraäri või eraettevõtte tagavarakapitalile, mis harilikult äritegevusesse mahutatakse, peab omavalitsuse tagavarakapital reaalse summana hoiul seisma, et tarbekorral ei puuduks võimalus ammutada summasid büdsheti tasakaalustamiseks. Kuna meie linnaomavalitsuste tagavarakapitalide tehinguis seni ühtlusest valitseb, alevil tagavarakapitalide kui niisuguste kohta vastavad juhtnöörid puuduvad, siis on järgnevate riidade ülesandeks tuua praktilisi näpunäiteid tagavarakapitalide asutamise ja kasutamise kohta.

Praegu meil maksva 29. septembri 1917 a. (Kerenski) seaduse alusel saab linnaomavalitsuste tagavarakapital omale vahendeid kahel teel: 1) otsekohe eelarve kaudu, kus teatud tagavara summad, kui ka tagavarakapitali asutamine ette nähakse ja 2) korralise büdsheti eriotstarbeta krediitide, kui ka üldse büdsheti ülejääkidest aasta lõpul. Muu seas arvatakse tagavarakapitali hulka mitmesugused tarvitamata krediidid, kreditoridele väljamaksmata summad, üle kümne aasta hoiul seisnud deposiidid. Tagavarakapitali arvele võeti isegi kinnisvara müügist saadud summad, kui need ei olnud määratud eriülesannete teostamiseks ehk erikapitalide suurendamiseks.

Tähendatud seaduse järgi võib tagavarakapitali kasutada järgmiselt: 1) eelarveliste kulude katteks, kui tagavara summasid ei peaks jätkuma; 2) ajutiseks laenuks jooksvate talituste jaoks tulude vähendamise puhul; 3) põhieelarves mitmesuguste ettenägemata ülesannete täitmiseks ja 4) büdsheti puudujäägi katteks.

Esimesel ja kolmandal juhusel annab tagavarakapital tarvilikke summasid ilma tagasimaksuta täiendava eelarve kaudu; ainult teisel juhusel saab laenu ajutiselt väljaspool eelarvet, kuid ikkagi volikogu otsuse põhjal ning tingimusega, et laen tuleb kohe kapitalile ära tasuda, kui linnakassas jooksvate operatsioonide jaoks summasid küllaldaselt on kogunud.

Tekib küsimus, kuidas tuleks talitada siis, kui tulude puudusel ei suudeta aasta kestel tagavarakapitalile laenu tasuda. Et sel puhul büdshetiline puudujääk paratamata väljakujuneb, siis peaks ka sellekohaselt toimima, võttes volikogu otsuse põhjal laenu („tasutavate võlgade arvelt“) tagavarakapitali vähendamiseks.

Eelmistest määrustest selgub, et tagavarakapitali ülesandeks on vaid korralise büdsheti tasakaalustamine, tarvita des selleks peamiselt eelarves määratud summasid, kui ka büdsheti ülejääke. Ent pole ettenähtud kuidas tuleks talitada kinnisvara müügist saadud summadega. Endisel vene ajal anti ka need tagavarakapitali suurendamiseks. Kuid arvesse võttes, et meie linnade eelarve jaguneb korralisse ja erakorralisse osisse ning kinnisvara soetamine sünnib enamiste erakorralise eelarve kaudu, siis peaksid ka kinnisvara realiseerimisest saadud summad kuuluma ainult erakorralisele büdshetile, s. o. neid selle erikapitalide (ehitus- ja uuendusfondide j. t.) asutamiseks tarvitatama.

Kahjuks peab tähendama, et ülemaal mainitud seadust meil mitmeti käsitatakse ehk täiesti ignoreeritakse, nagu järgmistest näidetest selgub:

1. Sageli seisab tagavarakapital ainult paberil, s. o. nominaalselt pearaamatus kapitali arvel, kuna realselt teda ei leidu, ei kassas ega jooksvat arvel. Selle nähtuse põhjuseks on peamiselt see asjaolu, et tulused tõstetakse kunstlikult, võttes selle arvele aasta lõpul ka tulevõlgnikke või debitore. Kuna selle tõttu eelarveline ülejääk osaliselt või tervena kauemaks ajaks debitoride kasutada jääb, siis pole tagavarakapitali tegelikult olemaski, rääkimata tema hoidmisest rahaasutis.

2. Tagavarakapitali kasvamist takistab alaline laenamine sellest omavalitsuse tarvitamiseks väljaspool eelarvet. Laenamine sünnib harilikult jooksvate sissetulekute puudusel, eriti materjalide ostudeks, avantside andmiseks või mõningaiks eeltöödeks ja kuludeks erakorralise eelarve alal. Ühesõnaga, tarvitatakse kaubanduslist moodust, kus kapitalid äri tegevusharudesse mahutatakse. Kuid sarnane laenamise viis on seadusevastane eriti siis, kui toimitakse väljaspool eelarvet nimetatud eriotstarveteks, kuna sageli nende tasu-

mine aasta kestel osutub tulude puudusel kas võimatuks, või lihtsalt jääb unustusse. Mõistagi, et sellase talituse tõttu tagavarakapitalile kuuluvad reaalsed väärtused kas materjalide tagavarade, poolikute tööde j. t. arvetel seisavad, aga mitte rahana hoiul rahaasutis.

3. Eriti halvavalt mõjub tagavarakapitali kasvu peale kapitali kulutamine mitmesugusteks ülesanneteks ja tarveteks aasta kestel täiendavate eelarvete kaudu. Koondub aasta jooksul kassasse rohkem tulusid, kui oodata oli, ehk mõni kulu osutus vähemaks eelarves eeldatud summast, kohe leitakse tarvilikuks mõnda uut kulu täiendavasse eelarvesse üles võtta, mida vahest põhieelarve kokkuseadmisel tähtsusetaks loeti.

Ka selles astutakse meil maksvast korrast üle, unustades Kerenski seaduses väljendatud juhtmõtet, et täiendavasse eelarvesse võib võtta ainult niisuguseid uusi tarbeid, mille rahuldamist või täitmist milgil tingimisel ei või edasi lükata järgmise põhieelarve kokkuseadmiseni.

Kui vaadelda linnade lisaelarveid, siis leidub neis palju niisuguseid ülesandeid, mis kahtlemata oleks võinud teostamata jääda järgmise põhieelarve kokkuseadmiseni, ilma et linna majandus selle all oleks kannatanud.

Meie linnadel pole seni viisiks olnud, õigem pole suudetud asutada tagavarakapitali eelarve teel. Näib, et kestva majanduskitsikuse tõttu ka lähemas tulevikus niiviisi neid vaevalt võimaldub soetada. Järelikult jääb ainus tee koguda tagavarakapitali eelarve ülejääkidest. Seks vaja täpselt kalkuleerida eelarve summasid, keeldudes võimalikult uute kulude ülesvõtmisest lisaelarvetesse aasta kestel. See oleks küll teatud mõttes meelevaldne toiming, kuid saavutab siiski kokkuhoidu, mis tagavarakapitalina mustapäävade jaoks hoiule läheb.

On sarnaseid kapitale ka väijamaa linnadel, nagu tasandav- või tasakaalustavfond (inglis sinkingfunds, saksa Ausgleichsfonds), mille ülesanne on sama, kui meil tagavarakapitali all mõistetakse, s. o. bühsheti puudujääkide katmine. Ka seal seisavad need fondid puutumata hoiul, ega tohi neid kasutada muudeks otstarveteks.

Nagu laenu pool tähendatud on võimaldatud ka laenu saamine tagavarakapitalist, kui asutise operatsioonide jaoks

summasid ei jatku. Selle mõiste all võib lubatuks lugeda teatud operatsiooni-kapitalide eraldamist tagavarakapitalist, näiteks: materjalide muretsemiseks, avanäide andmiseks, võlgnikkude-kapitalide kindlustamiseks jne. Igatahes ei tohiks ununeda laenu tasumine tagavarakapitalile hiljemalt lähemal bühsheti perioodil. Ka ei tohiks aset leida pikaajaliste laenu tegemine tagavarakapitalist, ning selle kulutamine ilma tagasimaksuta ettevõtete laiendamiseks, ehitusteks jm. erakorraliste kulude katteks, olgu vahest siis, kui korraline bühshet aastate jooksul kindlamana on väljakujunenud ja erakorralise bühsheti lahendamiseks tõesti kasulik on laenu teha tagavarakapitalist kui rahaasutisist. Endast mõista peaks omavalitsusele ikkagi õigus jääma tagavarakapitalist, kui see küllaldaselt kasvunud, teatud osa ka erakorralise eelarve jaoks tagasimaksuta võtta.

Mis puutub alevitesse, siis puuduvad neil tagavarakapitalid kui niisugused täiesti. Senise arvepidamise viisi juures kujunevad alevil küll n. n. tagavara summad eelarvelistest ülejääkidest, kuid need arvatakse harilikult järgmise aasta tulude hulka, kus nad ühes teiste tulusummadega eelarve teel kuludeks määratakse. Erandid on vahest neil alevil, kus eelarveline ülejääk tõesti kapitalina hoiukassasse antakse ja volikogu nõusolekul järgmise aasta eelarvest väljajätakse.

Kõike eelmist kokku võttes tuleks meie linnaomavalitsustel lähemas tulevikus kapitalide suhtes eestkätt rohkem rõhku panna reaalse tagavarakapitali asutamisele; kasutada tagavarakapitali ainult korralise bühsheti lahendamiseks; täiendavasse eelarvesse võtta vaid niisuguseid kulusid, milliseid mingil tingimisel ei või edasi lükata järgmise põhieelarve kokkuseadmiseni, ning peamiselt reaalse kapitali hoidmise vajadust rahaasutis eri arvetel. Alevil tuleks sama põhimõtteid tarvitada sellekohase seaduse kokkuseadmisel, seni aga soovitada neile bühsheti ülejääke järgmise aasta eelarvelisist tuludest väljajätta ning tagavarakapitalina hoiule anda.

Lõpuks poleks huvitusega nimetada tagavarakapitali tähtsuse kohta avaldatud omavalitsuse majandusteadlase prof. Rudanovski arvamist, et peaks niisugune seadus maksma pandama, mis kohustaks

omavalitsuse valitud liikmeid oma volitusi maha panema, kui büdsheti puudujääk tõuseb üle tagavarakapitali summa, ehk täpsemalt, kui puudujääk selle valitsuse ajal kogutud tagavarasummani tõuseb, t. s. tuleks teguvõimetuks tunnistada niisugust valitsust, kes pole osanud asustist tarvilikkude vahenditega varustada ja büdsheti tasakaalus pidada, samuti

nagu aktsiaselts sunnitud on oma tegevust likvideerima, kui selle kahjud teatud osa põhikapitalist välja teevad. Mõistagi oleks sarnase korralduse juures omavalitsuse tegelastel ka teatud kohusetunne ja hool mitte ainult rahandus-operatsioone tasakaalus pidada, vaid ka muid majapidamise kavasad põhjalikumalt kokku seada. —s.

Tähtsamaid otsuseid linnaomavalitsuste maksustamise alalt.

Linnadel ja alevitel sageli on kohtu-protseesse ühe ehk teise põhimõttelise tähtsusega küsimuse lahendamiseks omavalitsuste õigusliste vahekorjade alal, mis mitte harva ulatavad kõrgema kohtuni. Kohtuotsused ja kõrgema kohtu seletused sellistes küsimustes on väärt, et need saaksid teatavaks kõigile omavalitsustele, et olla neile juhtnöörideks analoogilisel juhustel ja aidata kaasa mõnegi olukorra lahendamisele ilma kohtu-protsessita.

Tahame olla edaspidi vahendajaks selliste põhimõtteliste otsuste ja seletuste teatavakstegemisel, ning loodame, et linna- ja alevivalitsused ei jäta meid informeerimata kõigest sellisest nende tegevuses, saates meile ärakirju kohtu-otsustest ja seletustest.

Käesolevas numbris toome mõned tähtsamad põhimõttelised otsused linnade maksustamise alalt Tallinna linnavalitsuse praktikast.

1. Linnaomavalitsuste ärilised ettevõtted ei käi tulumaksu alla.

Möödaläinud 1927 a. Iseäraline äri- ja tulumaksu Komitee määras Tallinna linna päralt olevate piirituspoodide, apteegi ja elektrijaama pealt kokku ligi 20 miljoni mk. tulumaksu. Vastulause selle maksu määramise kohta Komitee jättis tagajärjeta, leides, et Riigikohtu otsuse põhjal 30. jaanuarist 1926 a. nr. 82 (Pärnu linna toitlusvalitsuse 1919—1921 a. tulumaksu asjas), samuti ka tulumaksu sead. § 2 p. e põhjal käivad tulumaksu alla kõik omavalitsuste ärilised ettevõtted.

Selle otsuse peale Tallinna linnavalitsus andis Tulumaksu Peakomiteele kaebuse, milles toonitas, et ülaltähendatud

Riigikohtu otsus käib tulumaksu sead. § 2 p. c redaktsiooni kohta, mis oli maksev enne selle seaduse muutmist 1922 a. Nagu näha Riigikogu protokollidest, tulumaksu seaduse § 2 muudatus on tehtud just selleks, et vabastada tulumaksust kõiki omavalitsuste ärilisi ettevõtteid nii palju kui need ettevõtted ei ole erilise põhikirjaga tegutsevad oma ette juriidilised isikud, nagu näiteks linnapangad.

Tulumaksu Peakomitee arutas seda küsimust 6. oktoobril 1927 a. ja tähelepannes: 1) et Tallinna linna apteek, elektrijaam ja viinapoed ei tööta mitte põhikirja alusel ja 2) et Tallinna linnale kuuluvate apteegi, elektrijaama ja viinapoodide tulumaksu alla jätmisel muutuks üldse mõtetuks „Riigi Teatajas“ nr. 78 — 1922 a. avaldatud Tulumaksu seaduse § 2 muudatus (õieti ainult selle paragrahvi p. „c“ muudatus); linnavalitsuse volinikkude poolt esitatud Riigikogu protokollid (1922 a. 6 istangjärk) näitavad aga kahtlemata, et Tulumaksu seaduse § 2 muutmise sihiks oli omavalitsuste äriliste ettevõtete, mis mitte põhikirja alusel ei tööta, tulumaksust vabastamine, — otsustas: Maksust vabastada, lugedes maksu alla mittekuuluvaks.

2. Kas käivad omavalitsuste päralt olevad elektrijaamad ärimaksu alla?

Riigikohus omas otsuses 14. juunist 1923 a. nr. 194, seletas, et ärimaksu alla ei kuulu ainult need omavalitsuste elektrijaamad, mis valgustavad peaaeglikult linna uulitsaid ja ainult voolu jäljääki müüvad tarvitajatele valgustamiseks. Sellest ajast saadik Tallinna linna elektrijaam on iga aasta maksnud ärimaksu. 1926 a. maksu määramisel esi-

nes aga linnavalitsus kaebusega Riigikohtusse Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale. Kaebuses seletati, et linna elektriijaam ei kuulu ärimaksu seaduse § 453 p. 6. põhjal ärimaksu alla. Selle seaduse järel on maksust vabad omavalitsuste ettevõtted valgustamise alal ühiskonna heaoluks. Uulitsate valgustamist seadus ei nõua. Elektrit tarvitatakse kaheks otstarbeks: valgustamiseks ja jõuallikana. Sellepärast ei käi ärimaksu alla need elektriijaamad, mis annavad suurema osa voolust valgustamiseks ja vähema osa jõuks, nagu seda on Tallinna linna elektriijaam. Pealegi oli Otsekoheste Maksude Peakomitee maksualuse tulu hulka arvanud tasu voolu eest, mis linn annab oma enese asutustele ja koolidele, millise tegevüüsi linnavalitsus igatahes ebaõige leiab. olevat.

22. detsembril 1927 a. kuulutati välja selles asjas Riigikohtu otsus, millega

Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus tühistati ja asi antud Peakomiteele uueks otsustamiseks. Riigikohtu motiive veel saadud ei ole ja sellepärast veel teadmata, millistel motiividel Peakomitee otsus tühistati.

3. Kas linnad on kohustatud kinnitama oma tapamaja teenijaid kinnitushisuses?

Kinnitusnõukogu arutades 21. novembril 1927 a. Tallinna linnavalitsuse kaebust Tallinna I ja II jsk. töökaitse komissaaride kinnitusameti otsuse peale tapamaja kinnitushisuse alla arvamise asjas, jättis selle kaebuse järelduseta.

Selle otsuse peale kaebas linnavalitsus Riigikohtusse, kes 21. dets. 1927 a. väljakuulutatud otsusega tühistas Kinnitusnõukogu otsuse ja andis asja uueks läbivaatamiseks Nõukogule tagasi. Ka selles asjas on Riigikohtu motiivid veel avaldamata.

Linnadeliidu tegevusest.

Linnadeliidu Esitajatekogu

koosolekule 12. detsembril 1927. a. oli tulnud kokku 25 esitajat 12. linnast ja 5. alevist. Kinnitati 1) lisaelarve 1. jaan.—31. märtsini 1928. a. Kr. 2.240.— suuruses, määrates liikmemaksuks sama aja eest 0,75 senti elaniku pealt ($\frac{1}{4}$ osa 1927. a. maksust); ja 2) 1928./29. aasta eelarve (1. aprillist—31. märtsini) Kr. 10.325.— suuruses, endise liikmemaksu määra juures — à 3 senti elaniku pealt.

Edasi kinnitati liidu tegevuse põhijooned, nagu need üldjoontes toodud „L. ja A.“ esimeses numbris.

Hoolekandeseaduse § 125 kohaselt valiti riiklise hoolekande-nõukogu liikmeiks: linnade esindajatena Tallinna linnapea A. Uesson, Tartu linnapea K. Luik, Võru linnapea F. Suit ja alevite esindajana Suure-Jaani alevisekretär J. Jaaska.

Pikemaid mõtteavaldusi kutsus esile uue alkoholiliste jookide müügi seadusega loodud olukord, milline asetanud omavalitsused, eriti just linnad ja alevid nii trahterimaksu üldsummade määramise kui ka nende üldsummade üksikute trahteriasutuste vahel jaotamise alal täielikku umbkotti, kust maksvate seaduste põhjal raske leida väljapääsu.

Kuigi selles küsimuses liidu poolt juba oli esitatud vabariigi valitsusele märgukiri, milles näidati ära tekkind olukorra pahesid ja paluti korraldust, et joogikohdade avamise kui ka trahteri-asutuste järkudesse jaotamise küsimused jääksid endiselt omavalitsuste otsustada, seni kuni ellu viiakse uus omavalitsuste huvisid rahuldav seadus, — koosolek tunnistas tarvilikuks esineda rahaministri kaudu veel uue märgukirjaga. Leiti nimelt ainukeseks väljapääsuteeks paluda et rahaministeeriumi korraldusel antaks vähemalt 1928. aasta peale kõigile trahteri-asutustele, piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 34 põhjal, load viina-, napsi- ja veinimüügiks kohaltarvitamiseks nende järkude järgi, nagu need asutuste-pidajate soovi ja volikogude otsuste põhjal linna- ja alevivalitsuste poolt olid esitatud aktsiisi peavalitsusele lubade väljaandmiseks.

Rahaministri poolt oli valmistatud „trahterimaksu seaduse täiendamise seaduse“ eelnõu, millega oleks asutatud viina ja õlle maksustamisest erifond rahaministeeriumis, alkoholiliste jookide müügiõigusega trahterimaksu kindlustamiseks omavalitsustele sel määral nagu seda 1927. a. tegelikult saadud. Sellest fondist

omavalitsused saaksid uue olukorra tõttu trahterimaksu vähenemise korral puudu jääva osa, kuid mitte üle 100% trahterimaksu üldsummast, mis nõutakse omavalitsuse enda poolt sama aasta jooksul sisse.

Koosolek ei poolda sarnast erifondi, kust antaks riiklikke dotatsioone, kuna põhimõtteliselt omavalitsuste sissetulekud peaksid olema rajatud kindlaile tulukaile, milliseid omavalitsused korraldavad iseseisvalt ja oma algatusel. Viina ja õlle maksustamine peaks sündima nii, et saadud maksud läheksid otsekohe ja tingimusteta omavalitsuste heaks, vaatamata sellele, kas trahterimaks omavalitsusel väheneb või ei, sest ainult sel teel uuel maksuseadusel oleks mõtet ja see osutuks väikesekski toeks omavalitsustele nende praeguse äärmiselt raske rahandus-seisukorra juures, mis viimasel ajal on muutunud eriti teravaks uue hoolekande-seadusega omavalitsustele pealepandud koormatuste täitmise läbi.

Märgukirja äraandjajaks volirati Liidu esimees. Tallinna linnapea A. Uesson, Pärnu linnapea O. Kask, Viljandi linnapea A. Maramaa ja Võru linnapea F. Suit.

Balti Linnadeliitude-vaheline komitee

on kutsutud kokku koosolekule Tallinna raekojas 26. jaanuaril kell 12. Koosoleku päevakord on järgmine:

1. Balti Linnadeliitude ühiste kongresside kokkukutsumise põhimääruste arutamine.

2. Tänavuaastase, Kaunasest ärapeetava kongressi päevakorra kindlaksmääramine.

3. Mitmesugused küsimused.

Viimaste aht tuleksid arutusele üksikud kommunaal-poliitilise loomuga küsimused, mis nõuaksid ühist kaalumist, nagu välislaenu realiseerimine, linna-ettevõtete ümberkujundamine, perekonnaseisutameetite vastastikune informatsioon j. m. s.

Rahvusvahelise administratiiv-teaduste 3. kongressi resolutsioone.

III sektsioon. Kesk-administratsioonid.

1. Kongress avaldab soovi, et rahvusvaheline komisjon koguks ja avaldaks täpseid andmeid M. Faryol'i poolt 1923. a. kongressile esitatud reeglite tarvituselevõtmise kohta mitmesugustes riikides ja selle tagajärgedest.

2. Kongress leiab, et Riigi Administratiivnõukogu, või mõne muu sarnase nõuandva orgaani olemasolu on kasulik riigile hea asjaajamise käigu huvides.

3. Kongress avaldab soovi, et riikides kus on tunda tarvidust sarnase asutise järele, seadusandlust täiendatakse Rumeenia 23. detsembril 1925. a. seaduse § 10. analoogilise tekstiga, mis annaks kohtule, kelle lahendada administratiivõiguse tüüdid, õiguse sundida asjast huvitatud ametasutuste juhatajaid karistuse kartel viivitamatult esitama õigustüüdi lahendamiseks tarvilikke pabereid ja andmeid.

4. Kongress avaldab soovi,

a) et riiklikud kaubanduslikud ja tööstuslikud ettevõtted oleksid organiseeritud autonoomse põhimõtte alusel ning et neid varustataks asjatundjaist koosneva administratiiv-nõukoguga;

b) et neis ettevõtetes pandaks maksuma nii palju kui see võimalik põhimõtted, analoogilised neile, mis juhvavad eraettevõtteid, eriti asjaajamise avalikkuse ja rahanduse suhtes.

V sektsioon. Avalikuks tegevuseks ettevalmistamine. — Administratiiv-metoodide parandamine.

1. Avaliku ameti kandidaatidelt tuleb nõuda nii üldist kui kutse haridust. Selle hariduse täiendamist peab jätkama kogu teenistuse kestuse aja.

2. On tähtis, eriti praegusel ajal, toetada ja kõvendada avalikkude asutuste juhatajate autoriteeti.

3. Ametnikkude streigid pole lubatavad. Järelikult ametnikkude ühingud peavad keelduma streigi eesmärgi taotlemisest.

4. On olemas administratiiv-teadus, mis loonud mitu niisama kindlat seadust, kui kõige kindlamad sotsiaalseadused, ja seepärast ei või ilma hädahuta neid ignoreerida mis tahes asutuse juhtimisel.

5. Nende seaduste hulgas on ka ainukäsimisvõimu seadus, mis nõuab, et asutuse juhataja

prestiishi ei kõigutataks parlamendi liikmete ehk ametiühisusse kuuluvate ametnikkude vahel-segamisega.

6. Avalikkude asutuste töötoodangut võib tõsta mõnigate uute meetodide tarvitusele võtmisega, mis osutunud tööstuses otstarebko-hasteks, eeldades et enne on tehtud kindlaks samade

celtingimuste olemasolu avalikus asutuses, mis õigustasid uute meetodide tarvituselevõttu töös-tuses. Üheks tähtsamaks neist uuendustest on büroomasinate tarvitamine.

7. Töötoodangu tõstmisel on kahekordne tähtsus — see on kasulik nii kodanikule kui ametnikule.

Lühemaid teateid välismaade omavalitsuste tööst.

Tõrvateede ehitamisest Inglismaal

Tõrvateede ehitamine on kõige enam levinend Inglismaal ja Schveitsis. Ka Saksamaal viimasel ajal on hakatud pühendama sellele suuremat tähelepanu, et muuta teid autoliikumise nõuetele vasta-vamaiks. Seepärast Saksamaa juhtivad jõud teedeehitamise alal otsustasid Lon-donis ärapeetud ühiskondliste tööde, teede ja liikumisasjanduse kongressi ja näituse puhul lähemalt tutvuneda nii näitusega kui ka tegeliku teede tõryamisega lõuna-ja kesk-Inglismaal.

Ehk küll Londoni näitus oli mõeldud üldise ühiskondliste tööde näitusena, tee-de ehitus esildus siin siiski sisuliselt kui ka arvuliselt täiuslikumana ning osutus veel kord tähtsamaks ametlikuks tehniliseks alaks linnas ja maal.

Ka Inglismaal on märgata püüet kasu-tada teede ehitamisel omamaa kaevan-duste tooteid. Seepärast tähtsama osa väljapanekuist moodustasid tõrv ja shlak mitmesugustes tarvitamis- ja käsitusviisi-des. Asjaolu et rohkearvuline tõrva ma-kadaami esimene mitmesugusel kujul lubas oletada, et tõrvateede ehitamine on Inglismaal kõige enam levinenud teeehi-tusviis, ning et see viimasel ajal on levi-nend jõudsasti. See oletus leidis kinni-tust Kenti krahvkonna ja Birminghami ümbruskonna teedega tutvunemisel. War-wikshire'i krahvkonna teede-üleminse-neeri esitatud andmetest selgub, et selle krahvkonna teede üldpikkusest 960 klm. on ainult 3 klm. asfaltteid ja 1 klm. betoon katseteed, kuna muu osa kõik on tõrva-teed, kusjuures 50—60%, on tõrva maka-daamid ja ülejääv osa — ületõrvatud pin-naga vee-makadaam. Maateede ehi-tamiseks kesk- ja põhja Inglismaal minis-terium tarvitab peamiselt ainult tõrva, bitumeeni juure segamata.

Kõige üllatavam aga on kindlus tõrva

tarvitamises, sest ka vihmarikkal no-vembrikuul ehitatakse tõrvateid. Vastan-dina Saksamaale Inglismaal ei tunta kar-tust niiskuse ees. Wales'is näiteks, on sadameid aastas keskmiselt 7 m/m. päeva kohta, ning sarnases kliimas ehitavad inglased veel novembris tõrvateid ka 15% tõusu kohtadel ja sõidavad neil ras-kete omnibussidega. Selles ei nähta mingit hädachtu, sest õieti ehitatud tõrvateed ei ole libedad, vaid jäävad krobedaks ka niiskel ajal.

(„Technisches Gemeindeblatt“).

Berliini õhu- ja allmaaraudteed 25-aastased.

1902. aastal avati Berliinis esimene 10,1 klm. pikkune õhu- ja allmaaraudtee liin Varsravi sild — Zooloogia-aed. Praegu, 25. aasta pärast on tegevuses teid 56,2 klm.

Toome siin mõned andmed nende teede tege-vusest 1903. ja 1926. aastal.

Sõitjate arv oli a. 1903 (1926) — 29,63 milj. (161,18). Sissetulekuid — 3,66 milj. (28,10) marka, või iga sõitja kohta 12,35 (17,22) penni. Teeni-jaskonda kuulus aastalõpul 688 (5.083) meest ja 50 (667) naist. Vagunipark koosnes 104 (793) vagunist. Nende töötulemus avaldus 6,92 (36,59) milj. vagunkilomeetris.

Sõiduhinnas on olnud rohkesti muudatusi. Kuni 31. märtsini 1918 oli maksev viie-piirkonna tariif. 1918. a. 1. aprillist kuni 23. jaanuarini 1919 maksis 4-piirkonna tariif. Sealpeale maksis 1. jaanuarini 1920 3-piirkonna, ja 2-piirkonna tariifid. 15. märtsist 1927 pandi maksuma ühtlane tariif. Praegu on kaotamisel ka klassivahed. Kahekümne penniline sõiduraha annab õiguse ühekordseks ümberistumiseks esmalt tänavraud-teele; hiljem, kui küllaldaselt omnibusse liikumas — ka neile.

25-aasta vältel Berliini kiirsõidu korraldus on läbielanud rohkesti uuendusi ja täiendusi, vaguni-

pargi, jõuamade, töökodade, vagunihoonete, kindlustussiseseadete, jaamahoonete viaduktide, tunnelite ja ehitusviisi aladel, mis vastavalt tehnikarenemisele 25. aastaga edenenud.

Praegu on ehitusel viis uut teeharu ja kavatsusel kolm.

Näitus „Tehniline linn“ Dresdenis 1928.

Oma 100. aastapäeva pühitsemise puhul Dresdeni kõrgem tehnikakool korraldab tänavu näituse „Tehniline linn“. Näituse käsituses on 31 hoonet 124.000 ruutmeeetrilise pindalaga. Näituse eesmärgiks on näidata praegusaja linna eraldamistunnuseid, võrreldes sellistega 100 aasta eest, samuti tänapäeva linna olulisemate tehniliste sisseadete tutvustamine ühes sellekohaste kaubandus-tööstusliste väljapanekutega. Lõpuks oleks näidatud ka problemaatilised väärtused ja tuleviku ülesanded.

Hannover. 1919.—1924. aastani Hannoveris on ehitatud 2.272 elukorterit, s. o. 6 aastaga ainult 5,8 korterit 1.000 elaniku kohta, või keskmiselt aastas 379 korterit (0,9 1.000 elaniku kohta). 34 Saksamaa suurlinna seas, millistest olemas võrdlevad andmed, Hannover oli seega 32. kohal. Koguni teine oli aga pilt 1925. ja 1926. a. Juba 1925 iga 1.000 Hannoveri elaniku kohta tuli 2,6 uut korterit. Hannover tõusis seega 20. kohale. 1926. aasta parandas seisukorra veel enam tõstes linna juba 11. kohale. Sel aastal ehitati 1.699 uut korterit, s. o. 4 tuhande elaniku kohta. Veel soodsam on 1927. a., mil linna teotusel alustati 3.800 uue korteri ehitamist. Neist sai veel samal aastal valmis 3.000. See oleks 1.000 elaniku kohta 7 uut korterit. Korteri puudusega võitlemises Hannover asub seega Saksamaa linnade seas esikohale.

Bonn. Suur-turukaubahoone on niikaugele valmis ehitatud, et võidakse asuda selle kasutamisele. Hoone on sammastikuga ja esplatsiga, 90 mtr. pikk, 45 mtr. lai, ning katab ühes sammastikuga 4500 ruutmeeetr. pindala. Kasutatav pindala on umbes 50%. 4000 r.-mtr.-lisest keldrist on kasutatavad umb. 3000 r.-m. Hooneesine plats on 9000 r.-m. suur. Temal asuvad 40 pakkimisruumi, igaüks 35 r.-m.

Cuxhaven. Viidi lõpule kohalikus kalatööstuses töötavate naiste kodu ehitus. Töölised saavad siin odava korteri ja söögi. Peale majavalitseja ja teenijaskonna on ametis veel sotsiaal-hoolekandeõde nooremate naistööliste jaoks. Suvekuudel, mil kalatööstuses tööseisak ja tööliste arv tunduvalt väheneb, võetakse naisteko-

Näitusel oleks 4 osakonda. Esimene sisaldaks tehnilise linna eluallikaid, nagu elementaartarbed: vesi, süsi, elekter, gaas, ja funktsionell-tarbed: raudteed, laevandus, lennuasjandus, ning lõpuks majanduspoliitilised tarbed. Teine osakond esitaks linna tehnilist kuju: linnavormid ja ehitusplaanid uueaja ehitusviisidega ja erikonstruktsioonidega; avalikud ehitused, tööstuse- ja ärihooned; võõrastemajad ja nende tehnika jne. Kolmas osakond — tehnilise linna orgaanism — kujutaks vee-muretsemist, valguse, jõu ja soojavarustamist. Sellesse osakonda kuuluks ka toitlus- ja liikumiskorraldus; telefon, telegraaf, informatsioon; kodanikkude julgeolek, tulekaitse, esimene abi õnnetuste korral; tänavate puhastus; tervishoid. Lõpuks kuulub sellesse osakonda ka kunst, teater, muusika, ringhääling, kirjandus ja kino.

Neljäs osakond on tehnilis-teadusline ja ühineb Saksi kõrgema tehnikakooli erinäitustega.

Näitus on kavatsatud maikuu.

dusse Hamburgi linna piirkonna kehvemaid elanikke suvikülastena vastu.

Köln. Linnavolikogu määras 9.747.000 marka tööstuspiirkonna Köln-Niehl ehitamiseks.

Kavatsetakse teha välislaen gaasi-, veevärgi ja elektrijaama laiendamise kulude katteks, Köln-Niehl tööstuspiirkonna lõplikuks väljaehitamiseks, prügipõletamise sisseade ehitamiseks, lennukorraldamiseks ja krematooriumi sisseadmiseks. Kulude kogusumma oleks ligi 65 miljoni marka.

Viktoria-kinnistusaksiaselts määras linnavalitsuse käsutusse 3 miljoni marka eluhoonete ehitamiseks. Seetõttu linnavalitsusel avaneb võimalus oma korterite ehitamise kava kiiremaks teostamiseks.

Berliin. Asutakse uue silmakliiniku ehitamisele ja linna haigemaja laiendamisele Buckovis. Kulud 2.360.000 marka.

Posti peavalitsus kavatses ehitada Fürstenvaldes pensioneeritud naisametnikkude kodu.

Dortmund. Magistraat otsustas täiendada rahvasauna valguse- ja õhuvanni sisseadega. Ehitus maksaks 500.000 Rmk.

Heidelberg. Lähemal ajal algavad ülikooli uute hoonete ehitustööd. Uus sisehaiguskliinik laiendatakse kahe uue tiibhoonega. Edasi kavatses ehitada uus haavakliinik ja patoloogiline instituut. Peale selle iga Heidelbergi kliinik saaks uued valitsushooned. Kogusummas laiendustööd läheksid maksma 16,9 miljoni Rmk.

Karlsruhe linnavalitsus otsustas elektrifitseerida kohaliku raudtee.

Noorsooavitamise-seltsile anti 186.000 Rmk. laenu laste tervis-supelusasutuse ehitamiseks.

On nähtud ette 1927. a. eelarves ettenähtud elukorterite ehitamise edendamise krediidi — 2,35 milj. mk. — suurendamine 9.885.000 margani.

Sonneberg (Türingen). Linnavalitsus kavatses seada linna omnibus-ühenduse elektri-tänavraudtee asemele.

Hindenburg. Linn on saanud Preisi sise-ministeeriumi fondist kingitusena 500.000 marka. Sellest summast läheks 100.000 mk. ühe kooli sisseseadmiseks, 200.000 mk. uue supelassutuse ehitamiseks, milleks juba Saksa linnadepäev annetas 350.000 mk. ja 200.000 mk. linna vanadekodule.

Aachen. Tänavu Kölnis korraldatava pressi-näituse puhul linnavalitsus otsustas asutada ajakirjanduse-muuseumi, et oleks võimalus sellistest näitustest vääriiselt osa võtta.

Krefeld. On päevakorral linna teatri ümberehitamine, mis nõuaks kuni 1,5 miljoni margani ehituskulusid. Uue teatri ehitamine maksaks 4 miljoni ümber.

Breslau. Magistraat esitas vastavaile valitsusasutustele tungiva palve kiirustada Breslau linna elulisemate huvide rahuldamiseks kaubalepingu sõlmimist Poolaga.

Essen. 1928. aasta ehituskavas on nähtud ette 2000—3000 elukorterit ehitamine.

Stralsund (Pomm.) asutakse 20-klassilise rahvakooli ehitamiseks.

Wurzen (Saksen). Endine jalgväe kasarm ehitatakse ümber linnamajaks kantseleiruumidega, linnavolikogu koosolekusaaliga ja linnavalitsuse istungtoaga. Kulud 221.000 marka.

Weejujaamadest Prantsusemaal.

Veejõu kasutamises Euroopariikide seas Prantsusmaa seisab oma 2.000.000 installeeritud hobujõu saavutusega esimeses reas. Seal on küll viimastel aastatel olnud märgata arenemise seisakut, nii et Itaalia kipub sammuma mööda.

1868. a. inseneer Bergès ehitas esimese kõrgerõhu sisseseade Lencey juures, Grenoble'i lähedal ja 1883. a. ehitati esimene elektri kaugeliin Vizille'i ja Grenoble'i vahel.

Prantsuse veejujaamade kogusaavutusest tuleb $\frac{1}{10}$ Alpidest. Teisele, siiski kaunis kaugel kohale jäävad Püreneid, kus vähem veerikkaid jõgesid; siin leidub aga rohkesti järvesid. Kolmandal kohal on „Zentralmassiiv“, millise pinnaehitus soodustab madal- ja keskrõhu sisseseadete ehitamist oru-tammide vabal veerikastel jõgedel. Suure tähtsusega on ka Rhone jõe veejõud, mis kalku-

latsioonide põhjal peaks andma keskmiselt kuni 1.000.000 hobujõudu.

Kui 1. jaanuaril 1925 töös olnud jõujaamadele juure arvata seekord veel ehitamisjärgus viibinud tsentraalid, peaks praegune keskmine saavutus olema: Põhjaregioonis 34.510 KW, Alpides 600.890 KW, Püreneides 264.930 KW, „Zentralmassiiv“ 214.030 KW, — kokku 1.114.360 KW. 1. jaanuaril 1925 keskmine Prantsuse jõepiirkondade jõusaavutus oli: töötavad jaamad — 775.210 KW, 1.053.270 HJ; ehitusel olevad — 339.690 KW, 461.530 HJ; kavatsetavad — 4.003.900 KW, 5.440.080 HJ; kõik kokku — 5.118.800 KW, 6.954.880 HJ. Ühes kokkuvõttes 1. jaanuariks 1925 töötavate enam kui 1000 HJ jõujaamade arvuna näidatakse 189. Samal näidatakse ehitusel olevatena või projekteeritavatena enam kui 10.000 HJ. jaamadena 152 suurettevõtet.

Omavalitsustegelased

ja kodanikud, kes huvitatud omavalitsuste tööst,

lugege „LINNAD JA ALEVID“.

KROONIKA.

„I Eesti omavalitsustegelaste kongress“.

Sellenimelisena ilmus 1925. aastal Eesti maakondade liidu ja Linnadeliidu ühisel väljaandel raamat 1924. aasta oktoobrikuul ärapeetud omavalitsustegelaste kongressi tööst. Selle raamatu väärtuslikumaks osaks on täielikult ära triikitud kongressil ettekantud referaadid omavalitsuste elulisemate küsimuste üle, millised peaksid huvitama kõiki omavalitsustegelasi. Need referaadid, kui ainukesed selletaolised eesti keeles, on aga ka väga heaks materjaaliks õpetajale kodanikuteaduse omavalitsusteooria õpetamisel. Seda tähtsust ongi juba hinnatud mõneski koolis.

Raamatut on veel piiratud arvul saada ja võime soojalt soovitada selle omandamiseks koolidele ja avalikkudele raamatukogudele, eriti aga omavalitsusasutustele ja -tegelastele, seda enam, et tänava aprillis korraldatakse teine omavalitsustegelaste kongress ja pole sel puhul sugugi üleliigne värskendada oma mälestuses esimese kongressi tööd.

Raamatut võib tellida Linnadeliidust. Selle hind on: Kr. 2:50; omavalitsusasutustele ja -tegelastele kr. 2:—; koolidele kr. 1:50.

„Tartu — Koguteos“.

on hiljuti Tartu linnavalitsuse väljaandel ilmunud tusedam kõide meie kodu-uurimise alalt. See on teos, millises põhjalikult ja igakülgsest kokku võetud mitmeaastase linnauurimistöo tulemused ajaloolisest, geograafilisest ja sotsioloogilisest seisukohast. See raamat väärrib seda enam tähelepanu, et ta on üldse esimene sellane katse meie omavalitsuste elus. Selle töö kordasaatmise eest Tartu linnavalitsus on pälvinud suurima tänu. Koguteose on võtnud kodu- ja välismaa ajakirjandus vastu rohkete kiitvate otsustega. Meil jääb üle soovida sellele väärtuslikule teosele head menu, lootuses, et sellele esimesele katsele peagi järgnevad samalaadilised teosed ka teiste, esijoones muidugi suuremate Eesti omavalitsuste kolita.

Pole huvituseta mainida siinkohal, et meie teades „Tartu koguteos“ on üldse esimene omalaadiline teos Baltimail. Küll on aga selliseid ilmunud rohkel arvul Saksamaal, — viimase 8—10 aasta kestel üle paarikümne monograafia mitte ainult linnade, vaid ka maakondade ja kogukondade üle, millised leidnud rohket tähelepanu kommunaal-kirjanduses.

„Tartu koguteos“ erineb mitmestki neist oma põhjalikuma ainekäsituse poolest.

Kaunimaks ehteks

igale kodule ja ametiasutusele on

Eesti kultuuri ja riigitegelaste pildid.

Eriti liginevate juubeli pidustuste puhul soovitame:

Eesti tegelaste portreed — vasetrükk-seinapildid (suurus ühes kartongiga 45×55 cm) J. V. Janssen, C. R. Jakobson, Konst. Päts, Jaan Tõnisson **á Kr. 1.50**

Eesti tegelaste portreed — fotograafilised seinapildid — (suurus ühes kartongiga 45×55 cm) J. Poska, J. Vilms, J. Pitka, J. Teemant, K. Einbund, kindral Laidoner, Ed. Vilde, A. Kitzberg, J. Liiv, Lydia Koidula ja F. R. Kreutzvald **á Kr. 5.00**

„Need ilusad seinapildid on iseäranis sündsad meie seitside, koolide ja muude asutuste kaunistamiseks. Eturuumide ehteks ei ole midagi sündsamat kui Eesti elu juhtide pildid.“ („Kaja“.)

J. & P. PARIKAS

Tallinn, Kuninga tän. nr. 1.
Tél. 7-50.

Eesti Linnadeliidu väljaandel

on ilmunud ja
temalt saada:

H. Neuhaus. „**Omavalitsuste arvepidamise põhijooned**“ Kr. 1.50

„**Linnamaksu seadus**“. Kodifitseerinud O. Tief „— .50

„**Esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress**“ 2.50

Omavalitsustele 2.—